

doživljati in ustvarjati človečnost, da nas hrani in tolaži v naši samoti in v naših razočaranjih, kajti nikdar nismo mislili, da nas bo na tem izpostavljenem mestu zapustil ravno mlajši rod, ki smo se hoteli nanj tovariški nasloniti. Toda slutnja mi govori, da Ti in Tvoji še niste ves rod.

P. S. Ko te besede končujem, je v tej ravnini temna noč, gluha, brezizrazna noč, nikjer glasu in odmeva. Čutim, da bi moral pismo nadaljevati, živi ljudje si imajo še vedno kaj povedati. Ne morem, zdaj šele čutim tvoj neprijazni glas, ko ne morem nič več. Kaj bi bil otožen, če je morda res s teboj tako, da ne maraš pogledati v dušo in če te je res volja naprej uganjati sodbo, še preden si se približal svojemu tovarišu.

To pišem že stojé, ne bom se ustavljal, vidim, da smo si res kakor od dveh nasprotnih strani.

CENE KRANJC

POT V MARTULJEK

Prelepo življenje sem živel nekoč. Sam ne vem, kdaj mi je minilo, sam ne vem, če ga bom še kdaj živel. Bilo je jasno nebo nad menoj in v nočeh toliko zvezd na njem, kot je julija zlatih pšenic na vsem repenjskem polju. Bila so jutra, tako nedopovedljivo mlada in živa, da jih še danes občutim kakor tedaj. Z očetom sva stala za Repnjami, pred nama tista velika gmajna do Šmarne gore, in poslušala, kako se dan budi. Potem sva iz neizmerne daljave zaslišala srnjaka in si dejala: Tale je pa v senožetih, nekdo ga je že prepodil. Potem je nad nama letela sova, ki je šla iskat temè. Midva sva pa šla domov, rosa nama je močila čevlje, smreke in borovci so nama kazali pot. —

Z Jožem greva v Martuljek. Tam naju čaka koč. V nji so drva in majhno ognjišče. Zakurila bova, zaprla okna in bova kakor sama.

Noč je že. Čuvaj na postaji nama je ponudil luč, pa sva rekla, da nama bodo svetile zvezde. Da tako živo gore nocoj, da nama luč res ni potrebna.

Malo sklonjena stopava v hrib. Kamni so beli in jih dobro razločiva. Listje, trava in škarjice so pa črne, da ne vem, kam stopiva. Zvezde tako živo gore, da vedno misliva, da na tehle gorah okrog naju gori tisoč kresóv. Kot silno oster spomin mi je vsaka tale zvezda. — Bral sem gobe. Šel sem po krajih, ki sem jih prehodil in pregledal že tisočkrat. Same majhne gobe sem dobival. Skoraj čisto skrite so čepele v vlažnem mahu. Varno sem jih moral izkopati da se mi niso

zdrobile. Vsaka je bila tako prijetna in lepa, za vsako bi dal ne vem kaj.

Takrat so me poklicali izpred hiše. Teta me je klicala. Nisem se takoj oglasil. Ko pa le ni nehala, sem stekel s hriba domov. Polno cajnico gob sem imel in tekel domov.

Rekli so mi, da bo že jutri šola, da se zelo mudi, kar hitro naj se napravim.

Prinesli so mi drugo obleko. Napravil sem se. Prinesli so veliko košaro in polno drobnih in majhnih stvari. Zložili so vse skupaj in košaro zaprli.

Potem so mi dali dežnik, mama je vzela košaro in sva šla. Na klopi pri zadnjem oknu je stala moja cajnica, polna majhnih gob. —

Jože, po skalah je bolj prijetno hoditi; vsaj vidiš, kam stopiš; tale mah je pa kot tema; ne veš, ali je jama ali kup pred teboj.

Štirje čevlji iščejo trdnih tal.

— V Ljubljani je bilo že prvi dni silno hudo. Iz razreda, kamor so me posadili, sem gledal skozi okno v ogromno steno. Vsa siva je bila, brez okna, neskončno visoka, nihče ne bi mogel splezati čeznjo. Bila mi je nekaj tako tujega in neprijaznega in sem živo čutil, da se s takimi stenami ne bom mogel sprijazniti nikoli.

Bil sem sam. Nič več nisem imel matere in očeta, nič več sester in bratov, nikomur nisem mogel več povedati nobene stvari.

Zjokal sem se in v mavrici tistih solza so se mi zasmejale Repnje. K njim sem romal vsako minuto.

Naš zgornji vrt. Pravkar smo pograbili listje. Teta je natlačila zadnji koš. V drobju, ki se je nabralo na dnu listja, leži še nekaj drobnih kostanjev. Teta jih izbira iz peska. Potem ji zadenem koš; nese ga v šupo in na vrtu nad hišo ostanem sam. Naslonim se na mlado smreko in strmim v zeleni mah.

Vrhu hriba smo. Kup otrok. In si zmislimo, da bi kurili. Imamo vžigalice in jagode brati je tako dolgočasno. Kot bi mignil, je kup suhih vej sredi stelje. Prižigamo, veje gore. Gori pa tudi stelja. Vedno bolj na široko. Na vseh straneh tolčemo z rokami in nogami po nji, a naše roke so tako drobne, da ognja ne morejo pogasiti. Daleč pod nami na polju nekdo nekaj zavpije. Med nami se nekdo nečesa zboji in steče. Za njim vsi drugi. Še vedno bijem z vejo po goreči stelji in se močno spečem v nogo. Takrat vržem vejo v sredo ognja in zbežim tudi sam.

Repnje so nenavadno tihe. Nekaj težkega leži nad njimi. Zjutraj so se pripeljali štirje vozovi vojakov. Rekli smo, da so prišli po naše zvonove. Takoj jih moramo peljati k svetemu Tilnu. Pa noče nihče z njimi. In gredo sami. Od daleč gre za njimi naš cerkovnik. Tudi otroci gredo, pa nas cerkovnik zapodi nazaj. Molče se skrijemo v steljo in gledamo proti Svetemu Tilnu. Tolikokrat smo zvonili s tistimi zvonovi! Za vse na svetu jih ne bi dali nikomur. Danes so se pripeljali vojaki na štirih vozovih in sedaj so že v zvoniku. Saj ne

bodo mogli zvonov vzeti iz zvonika, saj so preveliki. Ali jih bodo kar razbili? Nihče ne upa ničesar reči in s strahom gledamo k Svetemu Tilnu. Takrat le še enkrat zazvone naši zvonovi, pa tako žalostno še niso zvonili in premišljujemo, kaj so jim morali vojaki storiti, da tako zvone.

Z Jožem sva prišla iz gostih smrek. Zvezde so spet tako živo zagorele, da se že spet nisem mogel ubraniti misli, da gori po tehle gorah okrog naju vse polno kresov. Kar sitna se mi je že zdela tale misel. Po majhni preseki sva spet prišla med smreke, a tudi v nje so žareli od strani nebeški ognji.

— Mraz je, snega pol meha. Vsi smo v hiši, pravkar smo prišli iz cerkve. Stopili smo k oknom in gledamo na vrt in h kozolcu. Izpod kozolca priteče jata jerebic. Vsi jih gledamo in štejemo. Jerebice tekó čez sneg, prehitevajo druga drugo in mi se motimo v štetju. Nasmehnem se. Učiteljica opazi moj smehljaj, pride k meni in me po-boža. Njena roka je mrzla, silno mi je zoprna, z obema rokama si jo vržem z obraza. —

Jože, kje je najina koč? Saj jo bova zgrešila v tile noči. Pri vodi, ki nama šumi iz tegale črnega kotla, bova morala prenočiti. Nič ne bova kurila in luči si ne bova prižgala.

Jože se smeje.

Tisoč smrek pod nama, tisoč smrek nad nama, drobna steza med njimi.

— Potem sem velikokrat šel na počitnice in s počitnic sem se težko vračal.

Vedel sem za njive pod Repnjami in jih imel neskončno rad. Vedel sem za vsak grmiček v gmajni do Šmarne gore, vedel za vsa pota v veliki Rašici, vsako drevo v repenjskem hribu je bilo moje, in za vsako smreko, ki so jo bili posekali, mi je bilo žal. Kadar sem se spomnil na gorka okna repenjskih hiš, za katerimi gorijo zvečer slabotne luči, sem zahrepenel po njih. Življenje za njimi je odmevalo v meni.

Takrat sem šel nekega dne po cesti. Sredi ljudi sem srečal ženo. Vztrepetal sem ob nji. Bila je mati. Njen zaskrbljeni, a sveti in jasni obraz je šel z menoj, sama pa se je izgubila med ljudmi. Ko bom spet srečal ženo s tistimi mehкими očmi, ji bom dal roko in jo peljal v moj dom. —

Jože je prižgal luč v najini koči. Prijetno je obsvetila kup suhih drv in majhno ognjišče.